

Ti Entero nga Lubong Nga Kasasaad ti Panag-komersyo ti Biotek/GMO nga mul-mula: 2013

Naisurat ni: Clive James, nangitakder ken Emeritus Chair, ISAAA

Naisagut ken "Nobel Peace Laureate, Norman Borlaugh, ummuna nga nangitakder ti ISAAA, para iti sangagasut nga tawen ti nakaiyanakan na, 25 Marso 2014

Sangapulo nga kangatuan nga kapudnuan ngannganin Biotek/GM nga Mul-mula idi 2013

Ti Kapudnuan #1. 2013 iti pang 18 nga tawen ti narang-ay nga anaglako/komersyoo iti biotek nga mul-mula. Dagiti biotek nga mula ket ummuna nga nai komersyo idi 1996. Iti bilang ti ektarya iti biotek nga mul-mula ket ngumatu kada tawen nagrugi 1996 aginggana 2013, nga addaan iti 12 nga tawen nga doble iti panagngatu na, nga isumet panaka-kitaan na nga napigsa ti nakem ken pag-pati ti milyon nga mannalon. Nasiyaat nga maammuan nga agrugi idi 1996, ditoy lubong pareho kadagiti lugar nga agpadpadakkel ti ekonomiy na ken dagiti na ngato wennu industriyalisado nga lug-lugar. Maka paragsak nga maammuan nga agrugi idi ummuna nga panag mula idi 1996 ket haan nga maabak iti suma ti kaadu ti bilang ti ektarya nga 1.5 bilyon nga nagusat ken namulaan, nga 50 porsyento nga adadu ngem iti suma ti kadakkel ti daga ti Tsina wennu ti Estados Unidos.

Ti Kapudnuan #2. Ti bilang ti ektarya ti biotech nga mul-mula ket ngimmatu ti sanga gasut nga porsyento aggrugi iti 1.7 milyon ektarya idi 1996 aginggana 175 milyon ektarya idi 2013. Maigapu detoy, biotek nga mul-mula iti pinaka napardas nga naiusar nga teknolohiya para iti mul-mula. Ditoy nalpas nga tawen, iti rason na, addu iti benepisyong nga naawat da. Idi 2013, ti blang ti ektarya nga namulaan ti biotek nga mul-mula ket ngimmato ti nganngani 5 milyon nga ektarya nga addaan ti 3 porsyento nga pag-addu kada tawen. Masapol nga maimarka iti mayat nga panag ngatu ti kitaen da kada tawen ken kanayon nga kasdyay ti kitaen da ti sumaruno nga tawen maigapu ti pinaka nangato (agrugi 90 porsyento agin gana 100 porsyento) nga panag-usar iti pinaka impotante nga biotek nga mul-mula ken bassit wennu awan ti ibati dan nga espasyo tapno padakkelen pay detoy.

Ti Kapudnuan #3. Bilang iti lugar wennu il-ili nga aggsar iti biotek nga mul-mula ken addaan ti nabunton nga kababalin na. Ta kadagiti 27 nga il-ili ditoy lubong, nga nagmula iti biotek nga mul-mula idi 2013, 19 aggapu ti naririgat nga ili ken 8 met ti aggapu ti industriyalisado nga il-ili. Dagidiyay mula nga addaan agduduma nga kababalin na ket ma-okupa na iti 47.1 milyon ektarya wennu 27 porsyento na daytoy.

Ti Kapudnuan #4. Iti maikadua nga nagsaruno nga tawen, di 2013, dagiti naririgat nga ili ket ad adu ti naimula da ngem kadagiti industriyalisado ng ail-ili. Nakita nga dagiti naririgat ng ail-ili ket adadu ti naimula da, 54 porsyento (94 milyon nga ektarya) iti kaadduan ti biotek nga mul-mula ditoy lubong idi 2013 ngem kadagiti industriyalisado nga il-ili nga 46 porsyento (81 milyon ektarya) laeng. Nqpanagbaligi nga pang publiko ken pribado nga pagkakadua iti nai takder ti dagiti il-ili kaddua da pay iti Brazil, Bangladesh ken Indonesya.

Ti Kapudnuan #5. Bilang ti Mannalon ti biotek nga mul-mula. Idi 2013 naisurat nga 18 milyon ti mannalon, ngimmato iti 0.7 milyon yon ti nagmula ti biotek nga mul-mula – nakasdaaw nga maammuan nga dagiti naririgat nga il-ili, dagiti mannalon ti nalaeng ti pegpeggad ken pasayaten ti apit maigapu ti nataraoan nga panag padakkeben (maibalud ti panagmula ti 1.5 bilyon ektarya nga daga ken pangsalakan ti kabakiran ken agduduma nga buiag). Idi 2013, naisurat nga 7.5 milyon nga babassit nga mannalon idyay Tsina ken 7.3 milyon idyay Indya, ti nagpili nga ag mula ti sobra pay ti 15 milyon ektarya iti Bt nga kapas maigapu ta dakkel wennu addu nga benepisyong nga maiyawat na daytoy. Idi 2013, nganngani 400,000 nga babassit nga mannalon idyay Pilipinas iti napaimbagan ditoy biotek nga mais.

Ti Kapudnuan #6. Dagiti 5 nga kangatuan nga ili ditoy lubong nga nagmula ti biotek nga mul-mula – ummuna nga panagkabil da ti mais ng addaan pigsa na ti namaga nga daga ken utaw nga nabuntunan ti HT/IR (kababalin na nga pigsa tapno haan nga madadael gapu ti pestisidyo kontra ti ruot ken kontra

peste nga insekto). Iti Estados Unidos pay laeng iti awan sarding na mangiturturong nga addaan 70.1 milyon ektarya, nga addaan ti 90 porsyento nga kausaran na ti amamin nga mul-mula. Masapol, nga iti ummuna nga nga biotek nga mais nga addaan pigsa ti namaga nga daga ket naimula iti 50,000 ektarya. Ti Brazil iti maika – dua, ken ti pang-lima nga tawen nan nga isu laing ti addaan ti makinarya na nga dumakkel, ken umadu ti bilang ti ektarya nga namulaan ti biotek na mul-mula – nga namarkaan nga mayat nga pag-adu na iti 3.7 milyon ektarya, agingana 10 porsyento na agrugi idi 2012, nga makaabut iti 40.3 milyon nga ektarya. Ti Brazil ti nag mula iti ummuna nga nabuntonan ti HT/IR nga utaw nga ummuna nga naisurat nga addaan 2.2 milyon ektarya, ken iti inaramid da nga biotek nga legumbre nga adda pigsa na ti sakit (pag-kulot) ket mabalinen nga mailako. Ti Argentina ket isu paylaeng ti pang-tallo nga pwesto nga addaan 24.4 milyon ektarya. Ti Indya, nga sumukat ti Canada ti pang-uppat nga pwesto.

Ti Kapudnuan #7. Kasasaad ti biotek nga mul-mula idyay Africa. Detoy nga continente ket awan ti sarding na nga agrang-ay, ti South Africa iti nakaala ti benepisyong aggapu ti biotek nga mul-mula ti nasurok ng sangapulo nga tawen nan. Ti Burkina Faso ken Sudan ket pareho nga ngimmato ti namulaan da ti biotek nga kapas, nga nakaaramid ti mayat nga marka nga 50 porsyento ken 300 porsyento kadakwada, idi 2013. Pitgo ng ail-ili (Cameroon, Ehipto, Ghana, Kenya, Malawi, Nigeria ken Uganda) ti nagpadas nga agmula, nga isu ti ummuna nga maaramid sakbay ti panag-lako wennu comersyong detoy. Masapol nga detoy proyekto ti WEMA ket makayawat ti ummuna nga biotek nga mais nga napigsa ti namaga nga daga idyay Africa idi 2017. Ti kakurangan ti mayat nga sistema ti regulidad nga maikabatayan ti siensia ken epektibo base ti pateg/panawen, ket isu payleng ti kangrunaan nga rasson tapnu mausar detoy. Ti narebbeng, nainget ngem haan nga maka-pagrigat, nga regulasyon ti masapul, aglallalo ti babassit ken naririgat nga mannalon ti agduduma nga lugar/ili.

Ti Kapudnuan #8. Ti kasasaad ti biotek nga mul-mula idyay Europa (EU). Lima ng ail-ili idyay Europa ket naisurat nga naka - mula ti 148,013 ektarya ti biotek Bt mais nangato ti 15 porsyento ag rug i idi 2012. Ti Espania ti nangituron idyaay EU nga addaan 136,962 ektarya ti Bt mais, nangato ti 18 poryento agrugi 2012, naisurat nga 31 porsyento ng aka-usarn na idi 2013.

Ti Kapudnuan #9. Dagiti benepisyong nga maiyawat ti biotek nga mul-mula. Agrugi idi 1996 agingana 2012, dagiti biotek nga mul-mula ket nakaa itted ti panaka-talgedan ti kaanen, taraonanan ken ti panagsabali ti panawen, babalin ti pag-addu ti naparuar nga mula nga adda pateg na nga US\$116.9 bilyon, nga napa-iyawat ti may-mayat nga rawraw maigapu ti panaka isalakan na ti 497 milyon nga kilo ti mailimog ti pestisidyo, idi 2012 laeng naibaba iti nairuar nga CO2 iti 26.7 bilyon kilo kasla met inikkat ti 11.8 milyon nga kotse dagiti daldalan iti maysa nga tawen, naka-aywanan ti agduduma ngaa biag maigapu ta pannaka isalakan iti 123 milyon ektaryaa ti daga agrugi idi 1996 agingana 2012, ken naka tulong nga maibaba ti panagrigat ti >16.5 milyon nga babassit nga mannalon ken dagiti pamilya da nga adda pakadagupan na nga >65 milyon nga pinakanaririgat nga tao ditoy lubong. Ti biotek nga mul-mula ket masapul ngem mabalén nga ikadwa wennu ikuyog ken isurot ti dadduma nga mayat nga pagtalon kasla iti pagsasaruno ti agsasabali nga mula ken pannakaturong ti panag-resistensya ti peste, ket masapul nga maaramid kasla dagiti haan nga biotek nga mul-mula.

Ti Kapudnuan #10. Ti mabalin nga masapul ti kasangwanan. Ti naannad ken naimbag nga makatawen nga gunguna ti mabalin nga mauray ti dagiti nangaton nga pagruar (90 porsyento wennu adadu pay) ti kangrunaan nga biotek nga mul-mula ti dagiti natangkenan nga paglakuan ti dagiti naririgat ken industrialisado nga il-ili. Ti Bangladesh, Indonesia ken Panama ket nagpalubosen nga maimula ti biotek nga mul-mula idi 2013 ken addan da ti gakat nga ilako ditoy 2014.

Ti ISAAA ket maysa nga organisasyon nga haan nga aggunguna, nga mangimatongan ti publiko ken pribado nga grupo. Amin nga ektarya nga namulaan ti biotek nga mul-mula nga naisuratan nga warnakan ti ISAAA ket naminsan laeng nga naabilang uray nu mano pay ti naikabil nga kababalin detoy mula. Ti ramit-ramit nga paka-ammuan ket maiyawat ti ISAAA. Detoy ababa nga kasuratan 46 “Ti Entero nga Lubong Nga Kasasaad ti Panag-komersyo ti Biotek/GMO nga mul-mula: 2013. Naisurat ni Clive James. Para iti dadduma pay nga paka-ammo, bisitaen ti: <http://www.isaaa.org> or contact ISAAA SEAsiaCenter at +63 49 536 7216, or email to info@isaaa.org.